

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Geschichte der Juden in Dobřiš.

Bearbeitet von

Realschulprofessor Dr. Klement Salač, Prag.

Dobřiš, okresní město vzdálené 40 km na jihovýchod od Prahy, rozkládá se malebně pod brdskými Hřebeny v kotlině kolem dokola obklopené rozsáhlými lesy, při státní, velmi frekventované silnici Praha—Písek—Vimperk—Pasov. Politickou správu náleží do Příbramě.

*

O nejstarších dějinách města není mnoho známo. Obecní archiv je chudý, neboť při stěhování radnice z budovy, kde je dnes okresní soud, do soukromého domu (nynějšího restaurantu v Sokolovně), byla většina starých listin z neznalosti zničena. Knížecí archiv je nepřístupný. Pravděpodobně některý z českých knížat Přemyslovců vystavěl na skále uprostřed rozsáhlých a divokých hvozdů srub, aby byl panstvu útulkem při lovu zvěře. Z něho časem povstal pevný lovčí hrádek, jehož zbytkem je dosud zachovaný starý špýchar na skále Varkači. Pod hradem usazovali se nejprve lidé, kteří měli k hradu nějaké povinnosti a jimž se za to od panovníků dostalo zvláštních výsad (manové). Poněvadž tudy vedla též důležitá komunikační tepna, spojující Prahu s Bavorskem (zlatá stezka), povstaly tu zájezdni hospody a bývalá ves časem vzrostla na městečko. Dobřišský hrad a panství patřily původně ke koruně české. Čeští panovníci občas majetek tento zastavili a opět znova vypláceli, až konečně r. 1630 bylo panství i s hradem definitivně prodáno Brunovi hraběti z Mansfeldu a bylo v držení tohoto rodu až do r. 1780, kdy rod Mansfeldů knížetem Václavem po meči vymřel. Sestra posledního Mansfelda provdala se za Františka knížete z Colloredo (jemuž patřilo Opočno), čímž vznikl rod Colloredo-Mansfeldů, jenž je podnes držitelem velkostatku.

*

Poměr dobřišských židů k držitelům velkostatku a k starým patrimoniálním úřadům byl vždycky dobrý, pokud ovšem staré zákonodárství nebylo k židům tvrdé. Je známo, že za starých časů neměli židé žádných práv, nesměli mít vlastních domků, nesměli se ženit bez dovolení vrchnosti, ani učiti řemeslům. Sedláči dovolovali židům, že si mohli na jejich pozemcích vystavěti domky. Půda zůstala sedláku, jen domek byl židův. Takové „židovny“ čili „Schutzhäusy“ byly na D. tři: 1. Mayerovna, na pozemku bývalého gruntu Krásova, kde se židé scházeli k modlení dříve, než na tom místě byl vystavěn kostel, 2. Judovna, v místě, kde dnes stojí budova, vystavěná po bývalé Levinského octárně, a 3. Klingerovna, na náměstí, dosud zachovaná. Ženiti se směl jen prvorozený syn, ostatní mívali s ženitbou velké svízele. Starý pamětník Ludvík Eisner, knihař v D., vypravuje, že jeho příbuzní Mojžíš a Jakub Eisner, bývalí vojáci z válek napoleonských, byli již velmi staří a byli stále oddáni

Dějiny Židů v Dobřiši.

Zpracoval

Dr. Klement Salač, profesor reálky v Praze.

jen podle židovského ritu. Jakubovy děti byly vedeny v matrice na jméno Süssland, Mojžíšovy na jméno Gärtner. Co chvíli docházela k vrchnostenskému úřadu udání, že žijí oba v konkubinátě. Vrchnostenský úřad poslal přípis rychtáři a tomu nezbylo než poslati obě ženy s dětmi postrkem do jejich domovských obcí. Ráno je dráb odvedl, k večeru je dobrosrdeční sousedé přivezli zase zpět. To se opakovalo několikrát, až konečně farář Royt ve Hbitech, muž lidumilný, slitoval se nad bývalými obránci vlasti a bez dotazů u vrchnostenského úřadu přepsal v matrice děti obou na jména jejich otců. Mnozí židé pracovali po léta pro vrchnostenský úřad: Wurm (sklenář), Eisnerové (knihaři), Fischer (sedlář), Bondy (klempíř) a jiní.

Nejstarší zprávy o prvních židech dobřišských.

O tom, kdy se první židé na D. trvale usadili, jak se jmenovali a čím se zabývali, nezachovaly se písemné dokumenty. Vzhledem k velkému obchodnímu významu dobřišské silnice, spojující Prahu s Pasovem, a k okolnosti, že zde byl královský hrádek, lze za to mít, že se tu židé již v dobách pradávných zastavovali na svých obchodních cestách a že zde jistě některé rodiny byly i usazeny. D. není daleko od Prahy (40 km), kde se usazovali židé již v dobách, kdy obyvatelé Čech byli ještě pohany. Ibrahim ibn Jakub, vzdělaný žid, obchodník z Afriky, jenž procestoval celou Evropu, uvádí ve své knize z r. 965, že do Prahy přicházel židé ze země turecké (pravděpodobně nynějšího Maďarska), přivázejíce sem zboží arabské a byzantské, za něž vyměňovali mouku, cín, kožišiny a otroky. Není tedy nemožné, že židovští obchodníci zavítali občas i na D., ubírajíce se se svým zbožím na západ. Nejvíce židů ovšem usadilo se po českém venkově během třicetileté války. Byli to namnoze cizí židé, ze Španělska, a mnozí z nich byli v podezření, že jsou spolučení se Švédy. V těch dobách usadilo se asi také v D. a v okolí větší množství žid. rodin, jichž původní jména se ovšem nezachovala. V majetku ž. o. dobřišské je potvrzení městského úřadu v D., že ch. k. existuje v D. již od r. 1645. Židovský hřbitov má nejstarší náhrobník z r. 1650. Lidové podání praví, že hřbitov byl založen na místě, kde zemřelo několik židů, přicházejících z Vídne, odkud utíkali před morem. Je velmi pravděpodobné, že tito cizinci měli v D. již souvěrce, kteří je pohřbili a o zřízení hřbitova se postarali. Markus Levinský, př. o. ž. v letech 1862 až 1879, poznámenává na titulním listě pamětní knihy, kterou zal. r. 1869, že události starých dob mohly být zaznamenány hlavně jen podle vyprávění starých pamětníků a pouze částečně podle zachovaných listin a soudí, že o. ž. vznikla již kolem r. 1500. Tím ovšem nemíní organizaci v dnešním slova smyslu.